

στερον τὴν ζωὴν ἑλθὼν, τὰ ἔργα καὶ τὴν ψυχὴν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι εἶναι σύμβολα καὶ θεαίωσις ὁμοῦ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ δουλεία δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀπονεκρώσῃ τὴν ψυχικὴν δύναμιν ἑνὸς λαοῦ.

Τὸ κλέφτικο δημοτικὸν τραγούδι ἀντήχησεν ἐπὶ αἰῶνας εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰς πεδιάδας πάσης τῆς ἑλληνικῆς χώρας ἀπὸ Μακεδονίας καὶ Ἠπείρου μέχρι τῶν ἄκρων τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν ὄρεων τῆς Κρήτης, διότι ἐντὸς τῆς περιοχῆς ταύτης κυρίως ἤκμασεν καὶ ἔδρασεν ὁ ἀρματωλισμός. Ἐδημιουργεῖτο δὲ καὶ ἐξελλίσσεται τὸ κλέφτικο τραγούδι ἀδιακόπως καὶ ποικιλοτρόπως ἐφ' ὅσον ἐξηκολούθει ὑφισταμένη καὶ ἡ δημιουργὸς αἰτία· ἦτοι ἐφ' ὅσον ὑπῆρχεν ἄγων τοῦ διψῶντος ἐλευθερίαν Ἕλληνας ἐναντίον τοῦ τυράννου καὶ ἐφ' ὅσον ὁ ἄγων οὗτος διεξήγετο διὰ τῶν ὄπλων ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ κλεφτοπολέμου ἐντὸς τῆς ὡς ἀνωτέρω χαραχθείσης γεωγραφικῆς περιοχῆς. Τὸ κλέφτικο δημοτικὸν τραγούδι παύει ἅμα ἐξέλιπον καὶ τὰ αἰτία τῆς γεννήσεώς του. Ἡ λήξις τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 σημαίνει καὶ τὴν λήξιν τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ. Αἱ κατόπιν προσπάθειαι πρὸς ἐπέκτασίν του καὶ εἰς κατορθώματα ληστῶν δὲν δύνανται νὰ περιληφθοῦν εἰς τὸν διανοθῆντα ἱστορικὸν δρόμον του. Δυνατὸν στίχοι πολλοί, ἴσως καὶ ὀλόκληρα τραγούδια, νὰ προσαρμοζῶνται πρὸς τὴν ζωὴν καὶ τὰ κατορθώματα ληστῶν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα, τὸ ὅποιον ἐγέννα καὶ ἐχαρακτήριζε τὰ κλέφτικα τραγούδια, θὰ λείπῃ πάντοτε ἀπὸ τὰ δευτέρα. Ἐπαναστατικὰ τινὰ κινήματα εἰς τὴν Θεσσαλίαν μέχρι τῆς ἐνώσεώς της μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ ὁ Μακεδονικὸς λεγόμενος ἄγων κατὰ τὸ 1904—1908 ἔδωκαν ἀφορμὴν νὰ ἀνανεωθῇ ὀλίγον τὸ κλέφτικο δημοτικὸν τραγούδι, ἀλλ' ἡ ἀπόδοσίς του δὲν ἦτο σημαντικὴ. Καὶ τοῦτο εἶναι ἐντελῶς φυσικόν. Μὲ τὴν ἐκλείψιν τοῦ ἀρματωλικοῦ καὶ κλέφτικου βίου κατόπιν τῆς ἐπανακτηθείσης ἐλευθερίας τῶν χωρῶν, ὅπου κυρίως ἐξεδηλώθη ὁ βίος οὗτος, ἐξέλιπον καὶ ἄλλα ἐκεῖνα τὰ συναισθήματα καὶ αἰσθήματα, τὰ ὅποια ἔφερον συγκινήσεις δημιουργικὰς· συνεπῶς δὲ καὶ ἡ ἐκ τούτων παραχθεῖσα ποίησις δὲν ἠδύνατο νὰ συνεχίζεταί καὶ μετὰ τὴν ἐκλείψιν αὐτῶν.

Τὰ ἰδιωτικὰ δημοτικὰ τραγούδια, ἀποτελοῦντα τὴν μεγαλύτεραν τῶν τεσσάρων κατηγοριῶν, ἀπεικονίζουσι, δύναται τις νὰ εἴπῃ, ἑλθὼν τὴν κοινωνικὴν ζωὴν τοῦ Ἕλληνος εἰς τὰς γενικωτέρας καὶ τὰς μερικωτέρας λεπτομερείας της: ἀπὸ τοῦ λίκνου μέχρι